

Kinnitatud

Tallinna Asunduse Lasteaia

direktori käskkirjaga 1-2/1 21.01.2020 a.

TALLINNA ASUNDUSE LASTEAED

ÕPPEKAVA

TALLINN 2020

Sisukord

1	ÜLDISELOOMUSTUS	3
2	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUS	6
2.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	6
2.2	Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted ja õpikäsitus.....	6
2.3	Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	11
2.4	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel	13
2.4.1	Üldoskused	14
2.4.2	Mina ja keskkond	19
2.4.3	Keel ja kõne.....	22
2.4.4	Matemaatika	25
2.4.5	Kunst	27
2.4.6	Eesti keel kui teine keel.....	29
2.4.7	Muusika	32
2.4.8	Liikumine	34
3	KESKKONNAHARIDUS	38
3.1	Roheline kool	38
3.2	Terviseedendus.....	38
3.3	Liikluskasvatus.....	41
4	LAPSE ARENGU HINDAMINE	46
4.1	Lapse arengu hindamise põhimõtted.....	46
4.2	Arengu fikseerimise meetodid	47
4.3	Lapse arengumapp.....	49
5	TÖÖ ERIVAJADUSTEGA LASTEGA	52
6	ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	55
	LISAD	56

1 ÜLDISELOOMUSTUS

Tallinna Asunduse Lasteaed on munitsipaallasteaed ning koosneb kahest majast. Kogu lasteaed töötab lapsekeskse metoodika alusel.

Tallinna Asunduse Lasteaias on kokku 9 rühma, mis jaotuvad järgmiselt:

- 8 eesti õppekeelega tavarühma
- 1 eesti õppekeelega sobitusrühm

Tallinna Asunduse Lasteaia eripäraks on panustamine keskkonnaharidusele, aktiivsele õppimisele ja Hea Alguse elementide kasutamine.

Lasteaed on väikese inimese teine kodu, kus laps saab avastada, uurida ja järele proovida. Meie, lasteaed koostöös peredega, suuname, soodustame ning toetame lapse kasvamist ja arenemist.

Lasteaia missioon: Koostöös peredega toetame laste igakülgselt arengut, pakkudes talle erinevaid võimalusi olla iseseisev, loov ja ettevõtlik isiksus kiiresti arenevas ühiskonnas.

Lasteaia visioon: Tallinna Asunduse Lasteaed on lapsekeskne, väärtustel põhinev ja turvaline lasteaed.

Lasteaia põhiväärtused:

TURVALISUS

- Teeme kõike käsikäes – laps, lasteaed ja vanemad
- Julgeme ja tahame omavahel jagada rõõme ja muresid
- Aitame ja abistame oma kaaslast
- Tunnustame, märkame, suuname ning innustame

MÄNGULISUS

- Saame mängu ja õppimise kaudu uusi kogemusi
- Oleme avatud teadmistele, oskame neid hankida ja tulemusi hinnata, suudame ennast läbi õpitu aidata ja suudame oma õppimisi ise juhtida
- Usume, et kõik, mida teeme annab hea tulemuse ning aitab meid paremuse poole

LOOVUS

- Oleme ise algatajad, valime ise vahendid, seame ise eesmärgid ja viime ise ellu
- Aitame ennast ja teisi, saame üle oma kartustest ja julgeme võtta väljakutseid vastu
- Igaüks annab oma panuse vastavalt oma võimetele ja oskustele
- Läbi tehtud vigade on toetatud püüdlused edasiliikumiseks

INDIVIDUALISEERIMINE

- Väärtustame ideid ja arvestame kõikide osapoolte huvidega
- Märkame igäühe andeid ja potentsiaale
- Anname tagasisidet tehtu kohta

Tallinna Asunduse Lasteaed on koht, kus lapsest kasvab aktiivne, koostöine ning iseseisev tegutseja, kes on motiveeritud õppimisest, avastamisest ja katsetamisest. Neist kasvavad jätkusuutlikult mõtlevad keskkonnateadlikud inimesed.

Õpi ja kasvukeskkonna kujundamine

- Lasteaia personal kujundab lastele vaimselt ja füüsiliselt turvalise õpikeskkonna. Igal lapsel on vastavalt tema kasvule, vanusele ning hariduslikule erivajadusele koht tegutsemiseks, töö- ja mänguvahendid.
- Lasteaia õppe- ja üldotstarbelised ruumid on lastele turvalised ja puhtad.
- Lasteaia maa-ala on heakorrastatud.
- Sõimeealised lapsed on õuealal teistest lastest eraldatud ning neile on tagatud turvalisus.
- Lasteaia pedagoogidel on võimalused IT-vahendite kasutamiseks tegevuste ettevalmistamisel. Samuti on lastel võimalus kasutada IT-vahendeid erinevates tegevustes.
- Kõigil lastega töötavatel spetsialistidel on olemas oma tööks vajalikud vahendid ja ruumid.
- Lasteaias on olemas alternatiivsed õppevahendid ja –materjalid.
- Õppetegevuste ja -käikude korraldamine on süsteemne ja planeeritud.

- Lasteaed on valmis vastu võtma lapsi alates 1,5 eluaastast ning selles vanuses lastele on tagatud nende vajadusi arvestav õpi- ja kasvukeskkond

Õpetamine, kasvatamine, õppimine

- Lasteaia õppekava üldosa on koostatud lasteaia eesmärkidest lähtuvalt ning kajastab lasteaia eripära.
- Lasteaia õppekava arendamisel lähtutakse õppe- ja kasvatustegevuse tulemuslikkuse analüüsist.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavade koostamisel lähtuvad pedagoogid laste vanusest, arengust, huvidest ja eripärast. Lasteaia pedagoogid on kutsealaselt pädevad ning võimelised märkama iga lapse hariduslikke ja arengulisi vajadusi.
- Õpetamisstrateegiad ja –meetodid valitakse lähtuvalt laste individuaalsusest. Mäng on õppe- ja kasvatusprotsessi olulisim osa.
- Pedagoogid kujundavad lastes edaspidises elus vajalikke toimetulekuoskusi ning suunavad lapsi käituma vastavalt ühiskondlikult tunnustatud käitumisnormidele.

2 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUS

2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

Lapse areng hõlmab nii füüsilist, vaimset, sotsiaalset, emotsionaalset, kõlblist kui ka esteetilist arengut integreeritud toa- ja õuetegevuste kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevus on üles ehitatud järgmiselt:

- Lapsel on arengut soodustav õpikeskkond – mänguline, loov, lapse huvidest lähtuv, valikuid pakkuv.
- Lapsele on tagatud turvatunne ja eduelamused.
- Lapsele on loodud võimalused kasvamaks vastutus-, otsus- ja valikuvõimeliseks.
- Lapsele on loodud toetav keskkond mõistmaks ümbritsevat maailma tervikliku ja positiivsena.
- Lapsel on võimalus aktiivselt osaleda tegevuste kavandamisel.
- Lapsel on võimalus tegutseda teadlikult rakendades oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades ja tegevustes.
- Lapsele on tagatud loomuliku huvi toetamine.
- Koostöös lapsevanematega on loodud tingimused positiivse ja tulemusliku koostöö tekkeks ning arenguks.

2.2 Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted ja õpikäsitlus

Tallinna Asunduse Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted tulenevad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ning on kasvatava ja arendava tegevuse aluseks. Oluliseks peetakse laste individuaalseid, vanuselisi, soolisi, rahvuslikke ja piirkondlikke iseärasusi, soodustatakse humaansete ja demokraatlike suhete kujunemist ja püsivust suhtlemisel

täiskasvanute ja eakaaslastega. Kasvatamisel ja arendamisel väärtustatakse Eesti kultuuritraditsioone ning arvestatakse teistest rahvustest laste kultuuri eripära. Võimalusel kohandatakse kõlbelisi kasvatusväärtusi iga pere kasvatusväärtustega.

Tallinna Asunduse Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus toimub lapsekesksuse põhimõtetest lähtuvalt. Lapsekeskset metoodikat järgides on tegevused kohandatud igale lapsele, last abistatakse kavandatud tegevuse valikul ning võimalusel kaasatakse ka perekondi.

Lapsekeskse metoodika peamised seisukohad:

- Lapsed arenevad paremini, kui nad ise on veendunud õppimise vajalikkuses; hoolikalt planeeritud keskkond julgustab last arvamust avaldama, algatama ja looma.
- Lapsed õpivad siis, kui nad püüavad ümbritsevast maailmast aru saada.
- Lapse arendamise aluseks peab olema õpetamisviis, mis püüab aru saada ja hinnata lapse loomulikku kasvamist ja arenemist.

Õpetaja/täiskasvanu peamine ülesanne on muuta õppimine huvitavaks pakkudes erinevaid vahendeid, materjale, juhiseid, abistada ja toetada last.

Selleks peavad õpetajad:

- tundma lapse arengut;
- looma arenguks ja õppimiseks sobivaima keskkonna;
- püstitama nii igale lapsele eraldi kui ka kogu rühmale eesmärgid, mis vastaksid laste huvidele, arvestaksid iga lapse tugevaid külgi ja vajadusi, samal ajal säilitaksid lapse loomulikku uudishimu ja ergutaksid ühismängu.

Lapsed arenevad ja kasvavad üldiste arenguastmete kaupa, olles samas ainulaadsed ning isikupärased.

Lapsed:

- on innukad õppijad, kes saavad mängides uut teavet ja omandavad kogemusi;
- sõltuvad nii emotsionaalse kui ka tunnetusliku arengu osas teistest inimestest;

- on ainulaadsed isiksused, kes kasvavad ja arenevad erineva kiirusega.

Lapsekeskse metoodika põhimõtetest lähtudes väärtustatakse ja järgitakse Tallinna Asunduse Lasteaias järgmisi kasvatuspõhimõtteid:

- Mängulisus

Laps õpib iga päev midagi uut läbi mängu. Õppimine ja arenemine toimub mängu kaudu. Õpetaja ülesanne on tagada turvaline ja lapsekeskne keskkond mängimiseks.

- Individualiseerimine

Et osata individualiseerida, peavad õpetajad olema teadlikud lapse tervisest, kehalisest, vaimsest ja emotsionaalsest arengust. Õpetaja jälgib last ning annab hinnangu tema arengule. Vajadusel koostab individuaalse õppeplaani. Individualiseerimise peamiseks toetajaks on lapsekeskne rühmaruum, kus tegevuskeskustes on lastele planeeritud nende arengutasemele vastavad tegevused ning lastele on antud võimalus ise valida tegevuse aeg ja koht.

- Valikuvõimaluste loomine

Õpetajad loovad rühmaruumi korralduse abil lastele valikuvõimalused. Sobivaim selleks on tegevuskeskuste põhimõtetele toimiv rühmaruum. Tegevuskeskustes on lastele antud võimalus olla isikupärane ning vastavalt võimetele ja huvidele valikuid teha. Tegevuskeskused on varustatud erinevate materjalidega, mis võimaldavad läbi mängu avastada ja õppida ning mida vastavalt käsitletavale teemale muudetakse ja vahetatakse.

- Perekonna osalus

Olulisel kohal on suhtlemine õpetajate ja lapse pere vahel. Pered on alati oodatud lasteaeda mängima, abistama ja õpetajatega kohtuma. Peresid julgustatakse ühinema laste tegevustega ja lastele tutvustama oma oskusi. Samuti julgustatakse peresid aktiivselt osalema erinevate ürituste korraldamisel ja läbiviimisel.

Tallinna Asunduse Lasteaias kasutatakse õppetegevuste planeerimisel ka aktiivõppemeetodeid. Peamiselt kasutatavad meetodid on robotika, õuesõpe, projektõpe ja avastusõpe.

Robotika

Robotika on üks aktiivõppe meetoditest, mis on lõimitud teiste õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadega. Lapsed tutvuvad programmeerimisvõimaluste ja –keskkondadega mänguliste

vahendite abil, mis muudavad õppimise huvitavaks. Digivahendite kasutamine arendab tähelepanu, püsivust, koostööoskusi ja toetab lapse üldist arengut. Õppetegevuse läbiviimisel on võimalus kasutada tahvelarvuteid, sülearvuteid, projektorit, interaktiivset tahvlit jms. Peamisteks eesmärkideks on luua lastele arendav ja kaasaegne õppe- ja mängukeskkond ning see kujundab lastes digipädevuse algoskuse.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tutvub läbi mängu lihtsate programmeerimisvõtetega;
- tunneb rõõmu robotitega tegutsemisest;
- teeb kaaslastega koostööd ja arvestab nendega;
- saab aru põhjus-tagajärg seostest, oskab oma tegevust kavandada, saab aru lihtsatest mehhaanika põhimõtetest;
- areneb lapse loovus, tähelepanelikkus, täpsus, püsivus.

Õuesõpe

Õuesõpe on aktiivõppe vorm, mis pakub küllaldaselt võimalusi uurimiseks ja kogemiseks ning aktiveerib lapsi ise läbi tegevuste jõudmaks õigetele järeldusteni ning loovatele probleemi lahendusteni. Vaatlemine ja uurimine paneb lapsi mõtlema, üldistama ja järeldusi tegema, kasvatab nendes leidlikkust, töötahet ja avastavat mõttelaadi. Õuesõpe õpetab lapsi mõtisklema ja arutama nähtu üle. Lapsed õpivad analüüsima nähtusi ja leidma seoseid nähtuste vahel. Omaette rahulikult tegutsedes saab laps ka iseennast tundma õppida, kogeda, mida ta suudab. See annab edaspidiseks eluks julguse olla tema ise. Lapsed saavad uusi teadmisi, mõisteid, rikastub nende sõnavara ning nad on oma õppimises aktiivsed ja iseseisevad. Põhilised õuesõppemeetodid on vaatlus, õppemäng ja katse.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- arendab ennast sotsiaalselt - omavaheline koos- ja meeskonnatöö, üksteisega arvestamine, abistamine ning oskus teha koostööd paaris ja gruppides;
- arendab ennast emotsionaalselt – vähendab ärevust ja toetab vaimset tasakaalu;
- arendab end füüsiliselt - parem koordineerimine, nobedam, vähem haige, mäng on mitmekesisem ja loovam.

Projektõpe

Projektõpe on aktiivõppe vorm, kus uute teadmiste omandamine toimub läbi unikaalsete projektide loomise. Projektõpe keskendub ühele kindlale küsimusele või probleemile, millele leitakse lahendus läbi uurimisprotsessi. Projektõpe on õpetaja ja laste vaheline ühine õpi- ja mängutegevus, mis seab keskmesse lastest lähtuva projektiteema ja võimaldab arendada õpioskusi, loomingulisust, koostöö- ning sotsiaalseid oskusi ning annab lapsele eduelamuse. Tähtis on protsess, laste loovad ja innovaatilised lähenemisviisid ning probleemilahendused. Kui laps saab midagi päris ise teha, kogeda, läbi elada, siis tunne on ehe ja teadmine püsiv. Kogu õppimine toimub kasutades võimalikult palju laste kõnet: dialoogid, draamamängud, omakogemuslikud vestlused, arutelud. Õpetaja ülesandeks on märgata laste huvisid ja peamiselt kuulata ning mitte laskma projekti teemal laiali valguda. Lisaks loob ta keskkonna ning juhendab laste õppimist.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- on kaasatud tegevuste kavandamisse;
- avaldab arvamust, teeb valikuid ja analüüsib tehtut;
- on tegevustes aktiivne;
- omandab teadmisi ja oskusi läbi enda vahetute kogemuste;
- õpetab kaaslasi, õpetades seeläbi kõige rohkem iseennast.

Avastusõpe

Avastusõpe on lapsest lähtuv õpetamine, kus õppimine toimub läbi maailma „avastamise” katsete, võrdluste ja vaatluste abil. Eesmärk on aru saamisega õppimine, mõtlemisoskuse ning sotsiaalsete pädevuste arendamine, samuti laste loovuse toetamine. Avastusõpe lähtub põhimõttest, et lapse mõtlemine areneb kõige paremini siis, kui ta seisab silmitsi probleemidega ja õpib neid ise lahendama. Laps tunneb tegutsemisest ja õppimisest eduelamust, talle pakutakse abi ja toetust siis, kui laps seda vajab, kuulatakse lapse küsimusi ja mõistetakse selle tähendust, märgatakse lapse enda kogemust ja mõistmist. Avastusõpe võimaldab lapsel ümbritsevat tajuda eri meelte ning aistingute abil: nad vaatlevad, kombivad, nuusutavad ja maitsevad, kuulavad helisid ning lõimivad eri tegevusi. Just õpivaldkondade lõimimine teeb avastusõppe lihtsaks ja mänguliseks. Nii me vestleme, loeme ette, võrdleme, mõõdame, arvutame, võimleme, joonistame, voolime, kleebime, laulame ja mängime pilli.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- huvitub teadmiste omandamise vastu;
- arendaks mitmekülselt oma mõtlemist ning seoste leidmise oskust;
- mõistaks, mida ta on õppinud;
- tunneks maailma avastamisest rõõmu, mille abil loob see talle positiivse motivatsiooni õppimiseks.

2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Tallinna Asunduse Lasteaia õppe- ja kasvatustöö aluseks on koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava alusel koostatud lasteaia õppekava. Selle koostamisel arvestatakse lasteaia aasta õppe- kasvatustegevuse põhisuundi, mis lepatakse kokku õppeaasta esimesel pedagoogilise nõukogu koosolekul. Rühma tegevuskavas esitatakse õppe- ja kasvatustegevuste korraldus rühmas, rühma aasta prioriteet ja selle täitmise võimalused lähtudes MÕK (muutuva õpikäsituse) põhimõttest, laste arengu hindamise põhimõttest ja koostöövõimalustest lapsevanematega. Rühma tegevuskava on lastevanematele tutvumiseks ning igal hetkel kättesaadav ELIIS keskkonnas.

Tallinna Asunduse Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldus võimaldab lähtudes lapsekesksuse põhimõtetest õpetajal töötada lapsega nii individuaalselt, arvestades laste iseloomu, võimeid, oskusi, kodust olukorda, arengupotentsiaali kui ka grupiviisiliselt. Kasvatamine ja arendamine toetub laste loomulikule huvile ümbritseva vastu, lähtub konkreetsest, lastele ajas ja ruumis tuttavast. Lapse arenedes ja kasvades lähtutakse õppesisu valikul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub rühma päevakava alusel, mis määrab laste eale vastava päevarütmi. Õpetajad planeerivad lapse päeva selliselt, et lapse päev oleks tasakaalus. See tähendab, et lapsel on piisavalt aega ja võimalusi nii igapäevategevusteks (söömine, riietumine, magamine jne) kui ka mänguks ja õppe- kasvatustegevuseks. Tervise seisukohalt tähtsustatakse seda, et laps viibiks võimalikult palju värskes õhus.

Kõik õppe- ja kasvatustegevused on planeeritud ja eesmärgistatud lapsest lähtuvalt. Tegevused on planeeritud läbi viiduna tegevuskeskustes ja integreeritult. Tegevuste planeerimine toimub erinevates variantides – nädalapõhiste plaanidena, kuupõhiste plaanidena või projektiplaanidena. Planeerimisel lähtutakse vajalike eesmärkide püstitamisest ning eesmärke toetavate tegevuste planeerimisest, mida seob ühtseks tervikuks üks teema.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse planeerimiseks ja vormistamiseks kasutatakse kindlat kavavormi ja kava peab kajastama järgmist:

- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, liit- ja sobitusrühmas erinevatele vanusegruppidele eraldi;
- õppe- ja kasvatustegevuste sisu (k.a lühike ülevaade hommikuringides käsitletavast);
- tegevuskeskuse nimetus, kus planeeritud tegevus läbi viiakse;
- õppe- ja kasvatustegevustes kasutatavad vahendid ja materjalid;
- õppe- ja kasvatustegevustena läbiviidavad ja kasutatavad erinevat liiki mängud (sh nii laua- kui ka loovmängud);
- õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad, mida antud integreeritud tegevus toetab;
- planeeritud õuetegevused;
- individuaalne töö;
- koostöö lapsevanematega.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid püstitatakse lähtuvalt laste arengutasemest, vanusest, huvidest ja individuaalsusest. Erinevad tegevusliigid on omavahel integreeritud üheks terviktegevuseks (nt. kunstitegevusse on kaasatud vaatlemise ja uurimise tegevusliik).

Lapse igakülgsel arengule aitab kaasa toimiv ja tõhus meeskond ning koostöö lasteasutuse ja lapse pere vahel. Õppe- ja kasvatustegevuse protsessi planeerimisse ja läbiviimisse on kaasatud kõik rühmas töötavad täiskasvanud, rühmas käivad lapsed ja lapsevanemad. Koostöös seatakse ühised eesmärgid. Kõik rühma tegevust puudutavad otsused tehakse koos. Rühma meeskond arutleb läbi ka täpse täiskasvanute jaotumise erinevate tegevuste juures kindlal ajal.

Läbiviidud õppe-kasvatustegevustest tulemuslikkusest teeb õpetaja iga päev kirjaliku kokkuvõtte rühma õppe- kasvatustöö päevikusse, kus analüüsib laste poolt omandatud oskusi, teadmisi, tegevuses püstitatud eesmärkide täitmisest.

Lasteaias on kasutusel ELIIS e-lasteaia süsteem, kus on kogu õppe- ja kasvatustöö alane dokumentatsioon.

2.4 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

Õppe- ja kasvatustegevused viiakse Tallinna Asunduse Lasteaias läbi lõimituna järgnevatest ainevaldkondadest:

- üldoskused
- mina ja keskkond
- keel ja kõne
- eesti keel kui teine keel
- matemaatika
- kunst
- muusika
- liikumine

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika.

2.4.1 Üldoskused

MÄNGUOSKUSED

Mäng on eelkoolialise lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuste eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Kuni 2 a lapsed	2-3 a lapsed	3-4 a lapsed	4-5 a lapsed	5-6 a lapsed	6-7 a lapsed
Tegutseb peamiselt täiskasvanuga, mängib kõrvuti teise lapsega	Tegutseb täiskasvanuga, on huvitatud ühisest tegevusest lastega	Tunneb huvi erinevate mänguliikide vastu, jagab mängides mänguvahendeid	Mängib erinevates mänguliikides, arvestab kaaslaste soove ja ettepanekuid	Oskab mängida ühel ja samal teemal pikaajaliselt	Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskendumata
	Matkib mängus tuttavaid tegevusi	Ühendab üksikuid mängulisi toiminguid mänguliseks tegevuseks, matkib töid	Arendab edasi mängu sisu, kasutab saadud teadmisi, kogemusi	Arendab edasi enda ja teiste mängu sisu, kasutab ja jagab kogemusi, teadmisi	Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast
	Mängib täiskasvanu juhendamisel koosmängu	Valib iseseisvalt mängu, kutsub sõbra mängima	Algatab mõnda mängu, leiab tegevust endale ja kaaslastele	On algatusvõimeline ja iseseisev mängu organiseerimisel	Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu
Jälgendab mängus lihtsamaid tegevusi	Täidab mängus tuttavat täiskasvanu rolli	Täidab mängus tuttavaid rolle (ametid, loomad)	Mõtleb ise välja lavastatava loo, täidab erinevaid rolle	Mängib rollimänge, kooskõlastades oma tegevuse teiste laste tegevusega	Täidab mängudes erinevaid rolle
	Püüab täita lihtsaid mängureegleid	Saab aru, peab meeles ja täidab lihtsaid mängureegleid	Arvestab mängureegleid, suudab oodata oma järjekorda	Peab kinni mängureeglitest, oskab mõnda mängu kaaslastele õpetada	Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada
	Palub sõbralt mänguasja	Oskab vahetada/ jagada mänguasju	Võtab osa mängudest, mis nõuavad kokkuleppeid, vahetab, loovutab ja küsib endale vajalikke mänguasju	Püüab mängus tekkinud raskused ise lahendada	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele
			Osaleb võistlusmängudes, tuleb toime kaotuse ja	Püüab taluda kaotust, tunneb rõõmu	Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust

			rõõmuga täiskasvanu toel	võistlusmängudes osalemisest	võistlusmängus
Tunneb huvi mänguvahendite vastu	Käitub sihipäraselt mänguvahendiga tegutsedes	Oskab leida ja valmistada mängu tarbeks lihtsamaid asendusvahendeid	Kasutab erinevaid vahendeid vastavalt mängu sisule ja paigale	Kasutab asendusvahendeid, vajadusel valmistab vahendeid ise	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid

SOTSIAALSED OSKUSED

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Kuni 2 a lapsed	2-3 a lapsed	3-4 a lapsed	4-5 a lapsed	5-6 a lapsed	6-7 a lapsed
		Püüab vahel teisi abistada ja lohutada	Mõistab teiste inimeste tundeid ja mõtteid	Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi, arvestab neid oma käitumises ja vestluses
Suhtleb peamiselt rühmas oleva täiskasvanuga	Osaleb suhtluses täiskasvanu ja teise lapsega	Algatab suhtlemist teise lapse või täiskasvanuga	Suhtleb kaaslaste ja täiskasvanutega iseseisvalt	Vestleb meeleldi eakaaslaste ja täiskasvanutega, algatab tegevusi	Tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu
	Annab märku, et vajab abi	Püüab aidata ja lohutada kurba inimest, palub vajadusel täiskasvanu abi	Abistab meelsasti sõpra, täiskasvanut	Palub keerukamates toimingutes abi, palub meeldetuletuseta vabandust või andeks	Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise
Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti	Mängib nende lastega, kellega on tihti koos	Mängib meelsasti rühmakaaslastega	Mängib meelsasti väljavalitud rühmakaaslastega	Mängib rühmakaaslastega või teiste tuttavate lastega, eelistab omasoolisi mängukaaslasi	Loob sõprussuhteid
Reageerib selgelt väljendatud keelule „EI	Mõistab selgelt väljendatud keeldu	Täidab meelde tuletamisel rühmareegleid	Teab ja täidab rühma reegleid	Järgib rühmareegleid ning nende täitmist teiste poolt	Osaleb rühma reeglite kujundamisel

TOHI“, „ÄRA TEE“					Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel
		Osaleb väikses grupis ühistegevuses, täiskasvanu abil proovib teha koostööd	Teeb täiskasvanu juhendamisel eesmärgi saavutamiseks koostööd	Mängib kaaslastega ja püüab teha koostööd, arvestab kaaslastega käitumises ja vestluses	Oskab teistega arvestada ja teha koostööd
		Saab aru mõistetest minu oma, tema oma, küsib luba, kui soovib kaaslaste asju	Kasutab ettevaatlikult teistele kuuluvaid esemeid	Kasutab enda ja teiste asju heaperemehelikult	Saab aru oma-võõrasühine tähendusest
Teab oma eesnime ja reageerib sellele	Eristab sugusid	Teab oma nime, vanust, sugu, märkab soolisi erinevusi	Oskab nimetada mõningaid inimeste erinevusi	Oskab nimetada enda ja teiste inimeste erinevusi	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad
	Järgib igapäevaelu rutiini	Järgib igapäevaelu rutiini ja lihtsamaid sotsiaalseid reegleid	Teab viisakusreegleid, täidab täiskasvanu korraldusi, saab aru keeldudest, käskudest, reeglitest	Järgib seltskonnas käitumise reegleid	Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme
	Püüab oma soove väljendada sõnaliselt	Väljendab oma soove sõnaliselt	Püüab seisukohti selgitada	Püüab oma seisukohti selgitada	Selgitab oma seisukohti

ENESEKOHASED OSKUSED

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Kuni 2 a lapsed	2-3 a lapsed	3-4 a lapsed	4-5 a lapsed	5-6 a lapsed	6-7 a lapsed
Väljendab lihtsaid emotsioone (tugevad emotsioone, mis vahelduvad kiiresti)	Väljendab tugevaid emotsioone (oma mina)	Väljendab sõnaliselt lihtsamaid emotsioone, soove, tahtmisi, seisukohti, püüab jõuda kokkulepeteni	Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest	Suudab oma emotsioone täiskasvanu abil sobivalt väljendada ja räägib nendest	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada
	Kasutab osaliselt minavormi	Väärtustab oma saavutusi (kuid vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu)	On tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes	Kasutab sõnalisi positiivseid väiteid oma võimete ja ainulaadsuse kohta	Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi

Reageerib vastavalt ümbritsevate inimeste käitumisele (sõltuvalt olukorrast)	Teab elementaarseid viisakusreegleid ja kasutab neid meeldetuletusel	Mõistab täiskasvanu korraldusi, suudab täita lihtsamaid sotsiaalseid reegleid	Täidab täiskasvanu korraldusi, saab aru keeldudest, käskudest, reeglitest	Suudab probleeme lahendada, sobivalt käituda. Korrigeerib oma käitumist vastavalt vajadusele	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele
Imiteerib lihtsamaid igapäevaseid toiminguid, mängib kõrvumängu	Mängib lihtsat mängu, liitub mõneks ajaks teiste mänguga	Võtab endale teatud rolli ja tegutseb sellele vastavalt, räägib erineva hääletooniga	Algatab rollimänge, eelistab sootüübilisi mänge	Algatab erinevat tüüpi mänge	Algatab mänge ja tegevusi
		Tahab olla iseseisev ja igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia	Tegutseb eakohaste ülesannetega iseseisvalt, võtab mõnede tegevuste eest vastutust	Suudab osaliselt oma tegude eest vastutada	Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest
					Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda vt terviseedendus
Tunneb huvi iseseisva eneseteenindamise vastu	Sööb, joob, riietub lahti põhiliselt iseseisvalt, püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas	Saab enamasti hakkama eneseteenindamisega ja abistab täiskasvanut jõukohastes igapäevatoimingutes	Saab eneseteenindamisega iseseisvalt hakkama ja teostab juhendamisel jõukohaseid toiminguid	Saab eneseteenindamisega iseseisvalt hakkama ja teostab juhendamisel jõukohaseid toiminguid	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused
	Koristab koos täiskasvanuga	Aitab meelsasti täiskasvanuid	Saab ise kätte ja paneb tagasi vajalikud vahendid	Teab, kuidas materjale säästlikult kasutada. Koristab enda järelt.	Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt

TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse - taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Kuni 2 a lapsed	2-3 aastased lapsed	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
Reageerib lihtsatele korraldustele	Saab aru lihtsamatest korraldustest	Mõistab lihtsaid seoseid, mis haakuvad tema kogemusega	Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest	Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja põhjus-tagajärg seoseid	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna
Suhtleb 1-2 sõnaliste fraasidega ja mitteverbaalsete suhtlusvahendite	Osaleb dialoogis, tegevustes orienteerub kaemuslik-praktilisel tasandil (praktiline tegutsemine)	Räägib oma väga olulistest kogemustest	Räägib esemetest, mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerib	Saab aru abstraktsematest mõistetest, areneb kaemuslik – kujundiline mõtlemine (tugineb kujutlustele)	Mõtleb kaemuslik-kujundilisel ja verbaalsel tasandil (saab kuuldest ja nähtust aru) reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi
keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele	keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, omamata püsivat tähelepanu	Keskendub tegevusele vähemalt 10 minutit	Keskendub tegevusele vähemalt 15 minutit	keskendub tegevusele vähemalt 20 minutit	Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi
	Mängib teiste lastega lihtsaid, täiskasvanu kavandatud igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid mängu	Planeerib iseseisvalt tegevusi, mis tuginevad varasemale kogemusele	Suudab osaliselt tegevusi planeerida ja läbi viia	Planeerib tegevusi ja üritab alustatud tegevused lõpetada	Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni
	Näitab üles uudishimu ümbritseva suhtes	Tegutseb koos täiskasvanu ja teiste lastega	Konstrueerib, katsetab ja uurib	Info saamiseks kasutab erinevaid viise (enda ja teiste kogemused, küsimused)	Suhtub õppimisse positiivselt - tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada
Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi	Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava	Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme	Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab	Rühmitab, võrdleb ning saab aru mõistete	Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste

	omaduse või nimetuse järgi	tunnuse järgi	aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest	kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest	alusel
	Uudses olukorras toetub talle lähedasele täiskasvanule	Uudses olukorras toetub täiskasvanu sõnalistele selgitustele ja vajab abi	Uudses olukorras toetub täiskasvanu sõnalistele selgitustele ja vajab abi	Tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi vajades mõnikord abi	Tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi

2.4.2 Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;

- lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervise seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama, küsimustele vastuseid leidma ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema.

Valdkonna sisu	Kuni 3 a lapsed	3-4 a lapsed	4-5 a lapsed	5-6 a lapsed	6-7 a lapsed
MINA, PERE, SUGULASED	Teab enda ja oma pereliikmete nime ja sugu; teab enda vanust.	Teab enda ees- ja perekonnanime ning vanust	Kirjeldab ennast ja oma perekonda (nimi, vanus, sugu, sugulussuhe)	Kirjeldab ennast ja oma lähisugulasi	Tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huve jms
		Nimetab oma pereliikmed ja sugulussuhte		Kirjeldab oma kodu, teab oma aadressi	
AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD	Matkib lihtsamaid töövõtteid	Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi	Tunneb oma vanemate ameteid ja nende mõningaid tööülesandeid	Tunneb oma vanemate ja teiste teda ümbritsevate inimeste elukutseid, teab selle töö juurde kuuluvaid töövahendeid	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid
KODUMAA, TRADITSIOONID		Teab, et elab Eestis	Teab oma koduriiki ja tunneb selle sümboolikat	Teab oma riigi pealinna ja mõnda selle vaatamisväärsust, tunneb ära hümni ja teab Eesti sümboolikat	Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone
		Teab ja tunneb ära Eesti lipu	teab tuntumaid rahvakombeid seoses rahvakalendri tähtpäevadega	Kirjeldab rahvakombeid seoses rahvakalendri tähtpäevadega	
VÄÄRTUSED, KÄITUMINE, SÕPRUS	Meelde tuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab	Kasutab viisakusväljendeid tere, head aega, palun, tänan	Teab, et inimesed võivad olla erinevad	Kirjeldab inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, valge kepp, kuuldeaparaat)	Mõistab, et inimesed on erinevad ja neil on erinevad vajadused
		Järgib lauakombeid			Julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui neis osalemine kahjustab teda ennast ja teisi või on

TERVIS, OHUTUS	Nimetab inimese kehaosad (pea, keha, käed, jalad, nägu ja selle osad)	Teab, et on tervislikud ja ebatervislikud toidud	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted)	Teab, mis tähendab terve olla ja kuidas sellele kaasa aidata	ohtlik Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku Kirjeldab, kuidas keskkond ja inimeste käitumine võivad mõjutada tervist
			Oskab täita põhilisi hügieeninõudeid ja teab, miks see on vajalik	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juurde käimine)	Järgib isikliku hügieeni nõudeid, sh hammaste hooldamist
		Nimetab esemeid ja tegevusi, mis võivad olla ohtlikud	Nimetab tervist kahjustavaid tegevusi kodus, rühmas, õues	Nimetab tervist kahjustavaid tegevusi lasteaias, kodus ja tänaval	Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm
LOOMAD, TAIMED, LOODUS	Teab vahet lindudel, loomadel ja kaladel	Teab ja nimetab 2-3 kodu- ja metslooma, lindu	Oskab eraldada ja tunda puid, põõsaid ja taimi ning loomi ja linde iseloomulike tunnuste abil	Tunneb koduloomi, enam levinud metsloomi, mõningaid lõuna- ja põhjamaaloomi ning nende käitumist erinevatel aastaegadel	Kirjeldab kodukoha loodust ning tuntumaid taimi, seeni ja loomi
		Teab ja nimetab kalade elukoha, nende kehaosad			
		Teab, nimetab ja tunneb ära mõned tuttavad putukad			
Teab, nimetab ning tunneb ära mõned puuviljad, marjad, köögiviljad	Teab ja nimetab tuntumad puu- ja köögiviljad	Teab, et taimi tuleb kasta	Teab, et taimed vajavad valgust, vett, mulda, õhku, temperatuuri	Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad	
LOODUS-NÄHTUSED	Oskab küsimise korral nimetada suve ja talve iseloomulikke tunnuseid	Teab ja nimetab talve ja suve iseloomulikke nähtusi	Oskab jälgida loodusnähtusi ja määrata lihtsamaid seoseid nende vahel	Oskab jälgida loodusnähtusi ja määrab seoseid nende vahel	Selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest
			Eristab ja nimetab päeva ja ööd	Teab ja nimetab ajatsükleid	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites:
			Teab ja nimetab aastaegu		

			ja nende iseloomulikke nähtusi		ööpäev, nädal, aastaring
INIMESE MÕJU LOODUSELE	Teab, et loodust tuleb hoida	Viskab prügi selleks ettenähtud kohta	Sorteerib prügi	Oskab kirjeldada, kuidas inimtegevus mõjutab loodust	Mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse ja mõju tagajärgi keskkonnale
Vt Rohelise kooli tegevuskava	Teab, et prügi visatakse prügikasti				Suhtub ümbritsevasse hoolivalt, käitub seda säästvalt
LIIKLEMINE Vt liikluskasvatus					Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga ohutut lasteaia õuealal sõita

2.4.3 Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tuleb toime igapäevases suhtluses;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu; on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;

- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Valdkonna sisu	Kuni 3 a laps	3-4 a laps	4-5 a laps	5-6 a laps	6-7 a laps
SUHTLEMINE Keelekasutus suhtlusolukorras, sh tekstiloome (jutustamine), teksti mõistmine (kuulamine)	Reageerib täiskasvanu kõnele	Osaleb lihtsamas dialoogis	Oskab osa võtta pikemast vestlusest	Algatab vestlusi, vahetab vestluses muljeid oma kogemuste põhjal	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga
	Vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldustele tuttavas situatsioonis	Mõistab teksti ja kommenteerib seda vastavalt oma kogemusele	Mõistab teksti, küsib sellekohaseid küsimusi ja vastab ise küsimustele	Annab kuulnud teksti, nähtu, tehtu ja kogetu sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida
	Annab oma soovist teada mitteverbaalsete vahendite ja üksikute sõnade kaudu	Annab oma soovidest teada lühikeste lausetega	Kommenteerib lühidalt enda tegevust	Väljendab oma mõtteid selgelt ja arusaadavalt	Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda
	Näitab täiskasvanu palvel pildilt esemeid, objekte	Kirjeldab pildi/jutukest täiskasvanu suunavate küsimuste abil	Oskab lühikesi jutukesti ümber jutustada oskab jutustada pildil	Suudab juttu ja luuletust lahti mõtestada	Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu,

			nähtust		vahendab ka oma tundeid
SÕNAVARA	Kasutab oma kogemusega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu tuttavas situatsioonis	Kasutab mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, loomad)	Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui liiginimetusi	Oskab kasutada võrdlusastmeid, vastandsõnu, samatähenduslikke sõnu	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada
			Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi	nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kahte sõna	
GRAMMATIKA	Kasutab fraasi (kuni kaks sõna), mitteverbaalset kõnet	Kasutab lihtlauset	Kasutab eri tüüpi lihtlauseid	Kasutab lihtsamaid põimlauseid räägib grammatiliselt õigeid keelevorme kasutades	Kasutab kõnes aktiivselt lihtlauseid kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses
		Oskab õigesti kasutada ainsust ja mitmust			
KIRJALIK KÕNE ja Luges- ja kirjutamisvalmidus, lastekirjandusega tutvumine	Oskab matkida erinevate loomade häällitsusi	Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üks teisest (nt tass-kass)	Kuuleb sõnas häälikut	Kuuleb ja oskab eristada häälikuid sõnas ning määrab häälikupikkuse	Hääldab oma kõnes ja etteõeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid
	Tunneb huvi kirjutamisvahendite vastu ja kritseldab	Matkib kirjutamist	Oskab tõmmata horisontaal-, vertikaal-, lainelist ja sakulist joont	Joonistab ruudulisele ja joonelisele paberile lihtsamaid mustreid õpetaja näidise järgi	Kirjutab joonistähedega 1-2 – silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega
		Tunneb ära mõned talle tuttavad tähed (näiteks oma nime tähed)	Oskab jäljendada tähti keha ja esemete abil	Oskab liigitada häälikuid täis- ja kaashäälikuteks	Tunneb tähti ja veerib kokku 1-2 silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad
	Suudab lühikest aega keskenduda esemete, mänguasjade ja piltide vaatamisele	Oskab öelda peast lühikest luuletust, liisusalmi	Teab peast mõningaid luuletusi, liisusalmi, vanasõnu ja mõistatusi	Soovib esitada luuletusi, lavastada muinasjutte, jutustada erinevatest sündmustest	Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule

2.4.4 Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- tunneb ja kirjeldab geomeetrisi kujundeid;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemete vahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemus-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Valdkonna sisu	Kuni 3 a lapsed	3-4 a lapsed	4-5 a lapsed	5-6 a lapsed	6-7 a lapsed
HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE	Oskab moodustada hulka ühe silmatorkava tunnuse alusel	Oskab moodustada hulki erinevate tunnuste alusel	Oskab hulki moodustada ja neid võrrelda	Oskab etteantud tunnuse järgi hulkasid moodustada ja neid osahulkadeks jaotada	Määrab esemete hulga ühise tunnuse ning jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi
	Tunneb mõisteid “üks” ja “palju”	Tunneb mõisteid „ühhepalju“, „võrdselt“	Tunneb mõisteid „rohkem kui“, „vähem kui“	Tunneb mõisted „suurem kui“, „väiksem kui“	Võrdleb hulki, kasutades mõisteid „rohkem“, „vähem“, „võrdselt“
	Loendab kolme piires	Loendab viie piires ja tunneb arvude rida 5ni	Loendab 10 piires	Loendab 12 piires	Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1- 12 järjestust ning tunneb numbrimärke ja oskab neid kirjutada
				Paneb hulgale esemeid juurde/võtab esemeid ära ja liidab/lahutab	Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, =
SUURUSED JA MÕÕTMINE	Tunneb mõisteid „suur“ ja „väike“	Võrdleb esemeid suuruse järgi	Võrdleb esemeid pikkuse ja laiuse järgi	Võrdleb esemeid kõrguse järgi	Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (suurus, pikkus, kõrgus jm)
			Mõõdab esemete/objektide pikkust kokku lepitud mõõtevahendiga (nt sammud)	Mõõdab esemete pikkust joonlauaga	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtevahendiga (pulk, nöö, joonlaud vms)
GEOMEETRILISED KUJUNDID	Suudab leida geomeetrilisele kujundile vastava kujundi	Eristab kolmnurka, nelinurka	Tunneb geomeetrilisi kujundeid (kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik), ring)	Tunneb geomeetrilisi vorme: kera ja kuup	Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera, ja kuubi ning kirjeldab neid kujundeid
ORIENTEERUMINE AJAS		Eristab hommikut ja õhtut (tegevused)	Tunneb ajamõisteid: eile, täna, homme Teab ööpäeva osi	Tunneb nädalapäevi õiges järjekorras	Oskab öelda kellaega täistundides Nimetab nädalapäevi, kuid ja aastaaegu ning teab oma sünnikuud ja –

					päeva
ORIENTEERUMINE RUUMIS			Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (olen laua taga, seisan tahvli ees)	Orienteerub tasapinnal (paberil)	Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil

2.4.5 Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;

- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töösse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Valdkonna sisu	Kuni 3 a lapsed	3-4 a lapsed	4-5 a lapsed	5-6 a lapsed	6-7 a lapsed
KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST	Vaatleb pilte (teiste tehtud, raamatu illustratsioonid jne) ja vastab pildi kohta käivatele küsimusele	Annab oma tööle nimetuse ning räägib, mida sellel kujutab	Jutustab küsimuste toel, mida on oma töös kujutanud	Jutustab, mida on oma töös kujutanud ning mis materjale on kasutanud	Leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil
					Kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu
					Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö
VOOLIMINE	Tunneb huvi voolimise vastu	Oskab voolida mitmeosalisi (1-3 osa) lihtsaid esemeid osasid liites kasutades tuttavaid voolimisvõtteid	Oskab voolida esemeid, kasutades osade liitmise ja väljavenitamise võtteid	Annab edasi osade suhtelist suurust ja voolida erineva suurusega objekte	Kasutab iseseisvalt erinevaid tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära
	Oskab voolida ümar- ja pikliku vormi	Oskab voolida ümmargusi ja kandilisi kinnisvorme	Oskab voolida lihtsamaid õõnesvorme	Oskab voolida esemeid olenevalt nende kujust, kas ühest või mitmest osast, andes edasi iseloomulikke tunnuseid	
JOONISTAMINE	Tõmbab erineva suunaga	Oskab joonistada	Oskab tegevust joonistada	Joonistades kasutab	Kasutab erinevaid

JA MAALIMINE	jooni ja kritseldab sihipäraselt	lihtsamaid algvorme: kriipsud, ringid, täpid jne	arvestades lihtsamaid proportsioone ja asetuse põhimõtteid	erinevaid joonistusvahendeid, oskab muuta nendega joonte tihedust ja joonistamise survet	joonistusvahendeid vastavalt nende olemusele ja kunstitööle
	Trükib sõrme, käe ja templiga jäljendeid	Hoiab pintslit ja pliiatsit kolmesõrmehaardes			
MEISTERDAMINE	Rebib ja liimib paberitükke	Kasutab sihipäraselt ja ohutult kääre	Kasutab juhendamisel erinevaid meisterdusvahendeid (looduslik, tehismaterjal, paber)	Kasutab erinevaid meisterdusvahendeid (looduslik, tehismaterjal, paber) ning kombineerib oma töö	Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid
					Loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest
KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE	Kujutab iseseisvalt lihtsaid esemeid (pallid jne)	Oskab algeliselt kujutada maja, loomi ja inimest	Oskab kujutada inimest ja teisi objekte läbi iseloomulike tunnuste	Suudab kujutada inimest erinevates kehaasendites, vajadusel lisades detaile	Kujutab objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu
	Eristab sinist, kollast, punast värvi	Tunneb sinist, kollast, punast, rohelist värvi + musta ja valget ning leiab neid ümbritsevast		Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb lisaks põhivärvidele ka teisi tuttavaid värve	
KUJUNDAMINE		Kaunistab (täppide, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid	Koostab lihtsa kordumisskeemiga mustriribasid	Koostab lihtsaid mustreid ja paigutab neid paberile	Väljendab joonistades, maalides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid
				Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid esemete kaunistamiseks	

2.4.6 Eesti keel kui teine keel

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;

- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- korratakse õpitud erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

Valdkonna sisu	Periood I	Periood II	Periood III
KUULAMINE	Tunneb huvi eesti keele vastu	Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele	Mõistab etteloetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu
	Kuulab ja tajub eesti keele kõla	Kuulab eestikeelset ettelugemist ja	Tunneb ära uued õpitud sõnad, mõisted ja

		jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära	väljendid ning mõistab neid
	Reageerib tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele	Kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust	Saab aru baassõnavara ulatuses
	Tunneb ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid lihtsamas kontekstis ning mõistab neid	Mõistab esitatud küsimusi	
		Tunned ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid	
		Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga	
KÕNELEMINE	Tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid	Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides	Räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel
	Näitab üles huvi esemete ja tegevuste eestikeelsete nimetuste vastu	Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid	Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu
	Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks	Kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algatada ja lõpetada vestlust	Vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi
	Näitab üles huvi suhtlemise vastu ning vajaduse korral loob kontakti täiskasvanute ja teiste lastega	Kasutab lihtsaid fraase ja lihtlauseid Oskab vastata küsimustele õpitud sõnavara piires	Osaleb õppes aktiivselt Valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja läbivõetud teemade ulatuses Suhtleb iga päev eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles ning osaleb aktiivselt mitmesugustes tegevustes ja mängudes
HÄÄLDAMINE	Hääldab järele kuulnud sõnu	Hääldab õpitud sõnu õigesti	Hääldab uusi õpitud sõnu õigesti
EESTI KULTUURI TUTVUSTAMINE	Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu	Oskab Eesti rahvussümbolitest nimetada ja kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu	Vt valdkondade „Keel ja kõne“ ning „Mina ja keskkond“ eeldatavaid tulemusi
	Teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab	Oskab nimetada mõnd Eestis tähistatavat riiklikku ja rahvuslikku tähtpäeva	
	Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvuskalendri tähtpäevade vastu		

2.4.7 Muusika

Muusikategevus rikastab lapse tundeelu, fantaasiat, loovust, loomingulisust ning on aluseks muusikalis- loominguliste võimete arendamiseks. Muusikategevus lasteaias toimub läbi tegevuste, mille käigus lapsed omandavad oskusi läbi kogemus – ja aktiivõppe, hõlmates laulu, mängu, muusika kuulamist, muusikalis-rütmilist liikumist, tantsu, loovliikumist ja pillimängu. Samuti hõlmab see ka kõiki teisi õppe- ja kasvatustegevuse valdkondi. Muusika tegevusplaani koostamisel lähtutakse Riiklikust ning Tallinna Asunduse lasteaias kehtivast õppekavast. Igal algaval õppeaastal arvestatakse Haridusameti infokirjast lähtuvate suundadega. Õppe- ja kasvatustegevus toimub lapsekeskse meetodika põhimõtetel, lähtudes „Hea alguse“ ja aktiivõppemetoodikast, samuti arvestatakse lasteaias keskkonnateadliku suunaga ning kuulumisega projekti „Roheline kool“.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna sisu	Kuni 3 a lapsed	3-4 a lapsed	4-5 a lapsed	5-6 a lapsed	6-7 a lapsed
LAULMINE	Oskab häält tekitada	Laulab instrumendi saatel kaasa õpetajaga/rühmaga	Laulab väljahingamisel vaba loomuliku häälega, selge diktsiooniga, rütmikalt	Laulab vaba loomuliku häälega, vaba hingamisega, rütmiliselt täpselt pilli kui fonogrammi saatel	Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega
	Matkib erinevaid hääli/häälitsusi		Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule	Pöörab lauldes tähelepanu õigele kehahoiule	Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi
	Laulab lühikesi, väikese ulatusega laulujuppe õpetaja toel kaasa		Oskab laulu koos alustada ja lõpetada	Laulab koos teistega peast rahva- ja lastelaule	

MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE	Liigub vastavalt muusika meeleolule, matkides õpetaja järgi lihtsamaid liikumisi/tantsuliigutusi	Liigub vastavalt muusika meeleolule	Tantsib/liigub hanereas, ringselt, üksi, paaris	Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit	Liigub vastavalt muusika meeleolule
	Liigub muusika/laulu saatel vahendiga	Sooritab lihtsamaid tantsuliigutusi/liikumisi üksi kui ka koos sõbraga	Annab ilmekalt edasi muusika meeleolu liigutuste /liikumisega	Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente võimalikult täpselt, rütmikalt	Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu
	Mängib lihtsat laulu-ja muusikalist mängu koos rühmaga õpetaja juhendamisel	Moodustab ringi ja liigub ringselt	Kasutab tantsides erinevaid õpitud tantsu elemente	Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste kaudu (liikumise, laulmise, pillimängu)	Sooritab liigutusi/liikumisi sünkroonis, rütmikalt ja viimistletult
	Osaleb muusikategevuses	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule	Mängib koos rühmaga lihtsat ringmängu, laulumängu, muusikalist mängu	Mängib rahvamänge, eakohaseid laulu- ja muusikalisi mänge	
Tantsib/liigub vahendiga		Reageerib õigesti muusika algusele ja lõpule			
Võtab osa laulu-ja ringmängudest		Eristab tempo muutust, helitugevust ja registreid			
MUUSIKA KUULAMINE	Kuulab ja jälgib õpetaja laulu/muusikapala	Kuulab laulu ja saab aru kuulatud laulust	Kuulab laulu ja muusikapala ning oskab sellest rääkida	Kuulab laulu ja muusikapala huviga	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada
		Oskab õpetaja suunavate küsimuste peale kuulatud laulust mõne sõnaga rääkida	Tunneb ära õpitud laulu/muusikapala	Oskab kuuldust rääkida, iseloomustada lihtsamate sõnadega	Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille
PILLIMÄNG	Mängib õpetaja ettenäitamisel kuulatud muusikale/laulule kaasa	Mängib muusikat kuulates, liikudes ja laudes kaasa kehapillil või lihtsamal	Mängib muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saatteks õpitud	Tunneb tämbri järgi ära õpitud rütmipille/meloodiapille,	Mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja

	kehapillil/lihtsamal rütmipillil	rütmipillil	rütmipille/kehapilli, jälgides ühtset tempost	oskab neid nimetada	instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge
		Tunneb lihtsamat rütmipilli ja oskab seda käsitleda	Oskab käsitseda ja eristada rütmipille	Mängib rütmi- ja meloodiapillil lihtsamaid rütmisaateid laulude, muusikapala, lasteriimide saateks	Mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis

2.4.8 Liikumine

Lapse füüsilise arengu ja hea tervise aluseks on liikumine. Liikumistegevus lasteaias toimub läbi mängu, hõlmates sporti, mängu, tantsu, rütmikat ning loovliikumist. Valdkond liikumistegevus on seotud tihedalt teiste õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadega lasteaias.

Liikumistegevuste planeerimisel ja tegevusplaanide koostamisel lähtutakse riiklikust -ja Tallinna Asunduse Lasteaia kehtivast õppekavast. Arvestatakse igal algaval õppeaastal Haridusameti infokirjaga, mis annab igal aastal suuna ja märksõnad haridusmaastikul. Õppe- ja kasvatustegevus toimub lapsekesksuse ja MÕK -i põhimõtetest lähtudes. Õppemeetoditena rakendatakse ja kohaldatakse liikumistegevustes ja mängudes „Hea alguse“ ja aktiivõppemeetodeid (N: õuesõpe, avastusõpe jne.) ja arvestatakse lasteaia keskkonnateadliku suunaga ning kuulumisega projekti „Roheline Kool“

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;

- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel liikumistegevustes:

- Arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- Rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – ronimine, matkamine jmt;
- Peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- Suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- Mitmekesisatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Valdkonna sisu	Kuni 3 a laps	3-4 a laps	4-5 a laps	5-6 laps	6-7 a laps
LIIKUMISTEGEVUSTE ALASED TEADMISED: OHUTUS, ENESEKONTROLL JA HÜGIEEN	Liigub õpetaja juhendamisel ohutult	Arvestab rühmakaaslasid aktiivses tegevuses	Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi	Mõistab hügieeninõuete tähtsust	Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase
	Koguneb kokkulepitud paika/alale	Teab, et liikumistegevuste tarvis on vastavad riided	Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (N: võimlemiskepp jmt.) ohutult, sobival viisil ja kohas	Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu	Suudab keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele
	Võtab aktiivselt osa mängust/tegevusest	Osaleb spordipäeval	Liigub ohutult õpitud ja omandatud liikumistegevustes/	Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires (N: kolonn, rivi)	Tunnustab nii enda kui teiste edu, peab kinni ausa mängu põhimõtetest ja

			harjutustes	jne.)	mõistab, et inimesed võivad olla erinevad oma kehalistelt võimetelt
			Osaleb lasteaia spordipäeval	Osaleb lasteaia spordipäeval	Osaleb lasteaia spordipäeval
PÕHILIIKUMISED	Sooritab põhiliikumisi	Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes	Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes	Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses	Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised
	Suudab säilitada sihi suunamuutustel liikumises	Säilitab liikudes tasakaalu, teeb kaasa koordinaatsiooni ja osavust arendavaid harjutusi	Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi	Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisatulesandeid	Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu
	Liigub piiratud pinnal ja üle ning läbi takistuste	Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil, kui ka vähendatud pinnal	Sooritab harjutusi erinevate väikevahenditega (palliga, rõngaga, võimlemiskepiga jne.)	Valitseb oma liigutusi koordinaatsiooni ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel	Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
LIIKUMISMÄNGUD	Sooritab juhendamisel matkivaid mängu	Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu	Mängib lihtsamaid võistlusmänge	Käsitseb mängu- ja spordi vahendeid loovmängudes	Suudab algatada iseseisvalt mängu ja keskenduda mängule
	Mängib matkiva sisuga 1–2 reeglga kõnni- ja jooksu-mänge	Mängib kuni 4 reeglga liikumismänge, arvestab kaaslastega aktiivses tegevuses	Mängib kombineeritud liikumisega mängu	Mängib kollektiivseid võistlusmänge ja osaleb teatevõistlustes	Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne)
		Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel	Suudab taluda kaotust	Väljendab end läbi liikumise fantaasia ja loovmängudes	Võistleb kombineeritud teate-võistlustes (nt takistus-riba läbimine)
ERINEVAD SPORDIALAD	Võimlemine/akrobaatika - sooritab ettenäitamise järgi liikumisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega, sooritab painduvust nõudvaid liikumisi	Võimlemine/akrobaatika - Sooritab harjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega, sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi, sooritab juhendamisel kuni	Võimlemine/akrobaatika - Kasutab väikevahendeid (pall, rätikud, rõngad jne.) eakohaselt ja tehniliselt õigesti	Võimlemine/akrobaatika - Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu	Võimlemine/akrobaatika - Kasutab võimlemisel loovalt erinevaid väikevahendeid: lipud, linnid, rõngad, pallid jms. Orienteerub mänguväljakul ning

		4 harjutusest koosnevat kombinatsiooni			sooritab kujund-liikumisi, olles kolonnis esimene
	Veeretab palli kahe käega, liigub veereva vahendi järele (pall/rõngas), viskab palli kahe käega eemale, üles, veab tühja kelku järel	Kergejõustik- Sooritab jõudu ja osavust nõudvaid harjutusi, hoota kaugushüpet, palli visked, jooksu, kelgu lükkamine ja vedamine	Koordinatsiooni ja tasakaalu harjutused - Oskab valitseda oma keha	Koordinatsiooni ja tasakaalu harjutused- Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu	Koordinatsiooni ja tasakaalu harjutused – Sooritab liikumis-tegevusi koordineeritult
	Võtab osa spordipäevast	võtab osa spordipäevast	Sooritab, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi	Kergejõustik- sooritab jõudu ja osavust nõuvald liikumisi, hooga kaugushüpet, palliviset, topispalli viset, takistusjooksu	Kergejõustik -Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi
TANTS JA RÜTMIKA	Kasutab liikudes rütmipille	Kõnnib jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi	Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele	Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi	Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega
	Sobitab liikumist muusika järgi õpetaja suunamisel ja abil	Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi muutustega tempos	Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt	Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos	Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele
		Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi	Jäljendab liikumisega erinevaid rütme	Kuulab muusikat ja loob ise liikumisharjutusi	Väljendab liikumise kaudu emotsioone Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid)

3 KESKKONNAHARIDUS

3.1 Roheline kool

2016 aasta sügisel liitus Tallinna Asunduse Lasteaed rahvusvahelise projektiga „Roheline kool“. 26.septembril 2017 sai lasteaed rahvusvahelise märgi „ECO-SCHOOL“.

Projekti eesmärgiks on kasvatada põlvkond põlvkonna järel jätkusuutlikult mõtlemaid keskkonnateadlikke inimesi. Nad kannavad projektis omandatud endaga kogu elu ning kasvatavad samas vaimus ka oma järeltulijaid.

Tallinna Asunduse Lasteaia Rohelise kooli tegevuskava, kalendri ja keskkonnaülevaatusega saab tutvuda lasteaia kodulehel.

3.2 Terviseedendus

Eesmärk: Tagada laste parem vaimne, füüsiline ja sotsiaalne tervis

Valdkonnad:

- füüsiline tervis, mis seotud kehaga, haigust vältivast diagnoosi puudumisega
- vaimne tervis, mis väljendub lapse positiivses eneseväärtustamises ja tema kindlustundes tulla toime
- emotsionaalne tervis, mis tähendab võimet väljendada oma tundeid, arendada suhteid teistega, tunda heasoovlikkust ja armastust ning vastata samaga
- sotsiaalne tervis, mis avaldub tundes ja teadmises, et last toetavad vanemad, sõbrad, et ta on kaasa haaratud tegevustesse ja mängudesse

Põhimõtted:

Tervisega seotud teemad kajastuvad õppe- ja kasvatustegevuste kavades nii eraldiseisvatena, kui ka integreerituna teiste teemade sees.

Millest lähtume:

- Lastes tervislike eluviiside kujundamine
- Tervisliku toidu tutvustamine ja propageerimine nii laste, kui lastevanemate seas
- Lastes tervisekäitumise oskuste kujundamine
- Koostöö koduga
- Terviseinfo

Põhimõtted koostöös koduga:

- Kodust ja perekonnast saab laps esimesed arusaamad eluviisist, väärtushinnangutest ja emotsionaalsusest.
- Perekeskkond ja kasvatusemeetodid panevad aluse lapse füüsilisele, psühholoogilisele ja sotsiaalsele tervisele.
- Perekonnast sõltub lapse psüühiline heaolu, usalduslikkus ning suhtumine teistesse inimestesse.
- Kui pere näeb maailma ja kaasinimesi positiivselt, siis teeb seda ka laps.
- Kui laps tunneb, et teda armastatakse ja hoitakse, et ta on kallis, siis oskab ka tema seda tunnet kanda ja edasi anda teistele teda ümbritsevatele inimestele.
- Lasteaed on esimene koduväline keskkond - seega on suure tähtsusega pere ja lasteaia vahel hea vastastikuse koostöö tagamine.

Millest lähtume:

- Lastesotsiaalsete oskuste kujundamine
- Lastes arengu suunamine läbi mänguliste tegevuste (tervisekasvatuse integreerimine läbi mängu)
- Lastes kehalise aktiivsuse edendamine

- Lastes tervislike toitumisharjumuste kujundamine (Laste toitumist korraldavad täiskasvanud – nii lasteasutuses kui ka kodus. Mõlemate poolte roll on oluline. Kuigi lasteaias võib olla väga hästi arvestatud ealiste vajadustega, ei saa lapsi vägisi panna sööma tervislikku toitu juhul, kui nad ei ole sellega kodus harjunud).
- Lastes demokraatliku mõtteviisi kujundamine (vastastikune lugupidamine ja tunnustamine, arvamuste avaldamine, oskus arvestada kaaslastega ja hoolida neist).
- Tutvustada lastele õuealal pakutavate võimaluste kasutamist iseseisvaks loovaks tegevuseks, koostööks, mängimiseks ja kehalise aktiivsuse edendamiseks ja karastumiseks
- Laps omandab teadmisi ja oskusi liikumisest ja liikumisohutusest
- Äratada lastes huvi aktiivse liikumise ja sportimise vastu
- Õpetada lapsi väärtustama tervist ja rahvatraditsioone, keskkonnateadlikkust ning loodushoidu
- Tagada nii lastele, kui ka kõigile lasteaias töötavatele ja seda külastavatele inimestele
- sisekeskkond, mis on esteetiliselt mõnus, turvaline ja hügieeniline
- Lastele ja täiskasvanutele positiivse ja meeldiva õhkkonna loomine lasteaias, mis on aluseks vaimse tervise hoidmisel ja edendamisel

Asunduse Lasteaias läbiviidavad tervisealased tegevused:

- Rühmapõhised regulaarsed tegevused, mida planeerivad rühmaõpetajad vastavalt laste vanusele ja valitud teemale nädalaplaanides
- Projekti “Roheline Kool” põhimõtetest lähtumine
- Regulaarselt planeeritavad liikumistegevused ja spordipäevad lastele
- Jooksvalt kalendriaastal tervislike eluviiside ja keskkonna-alaste tegevustega seonduvate ürituste jälgimine ja korraldamine õpetajate poolt. Näiteks: Südamenädal, vee- ja metsapäev jne.
- Õpetajate poolt korraldatavad õppekäigud, piknikud ja tervisematkad lastele ja vanematele
- Lastega loodusvaatluste läbiviimine

- Säätlike eluviiside ja keskkonnakaitse õpetamine ja selgitamine lastele
- Erinev teavitustöö ja tervisega seonduv info – terviseviidad, suuline info, lasteaia koduleht ja rühmade kirjastid koostööks peredega
- Vajadusel rühmasisesed ümarlauad hetkel olulistel ja huvipakkuvatel tervisega seonduvatel teemadel (N: Haige laps- kuidas kaitsta ennast ja teisi)
- Aktiivõppe meetodite rakendamine ja kasutamine läbiviidavates terviseedenduslikes tegevustes.
- Liikluskasvatus, mille käigus omandavad lapsed üldised teadmised ja oskused ohutuks liiklemiseks. Ohutu liikumise õpetamine lasteaia siseruumides, lasteaia välisterritooriumil ning väljaspool lasteaeda lähtuvalt lapse vanusest. Koolieelikute jalakäija- eksami läbiviimine rühmaõpetajate poolt õppeaasta lõpus.

3.3 Liikluskasvatus

Laste liikluskasvatus on õpetamisel ja teavitamisel põhinev liiklusohutuslaste hoiakute kujundamine ja käitumise mõjutamine ning liiklusoskuste arendamine (edaspidi *liikluskasvatus*).

Liikluskasvatuse eesmärk on kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on:

- ohutu liiklemise harjumused;
- oskus tajuda liikluskeskkonda ning hoiduda käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt;
- teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ning ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäiana, sõitja kui ka juhina.

Liikluskasvatuse käigus:

- õpetatakse last tema arengust lähtudes ära tundma ja märkama erinevaid ohuallikaid liikluses, tajuma nende olemust ja võimalikku tekkemehhanismi;
- arendatakse ja kujundatakse lapse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud liiklemiseks jalakäija, sõitja ja juhina ning mis toetavad lapse toimetulekut ja ohutust;

- õpetatakse last kasutama ohutust tagavaid ja suurendavaid kaitsevahendeid (helkur, turvavöö, jalgratturi kiiver, põlve- ning küünarnukikaitsmed jm);
- kujundatakse lapse oskusi käitumiseks ja valikute tegemiseks ohuolukorras, sealhulgas vajaliku abi kutsumiseks.

Liikluskasvatuse läbiviimisel arvestatakse lapse iga ja tema rolle liikluses.

Kuni 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
liikleb ohutult rühmaruumis, koridoris, lasteaia territooriumil	liikleb ohutult lasteaia välisterritooriumil – jalakäijana, jalgratturina	tunneb ohutu liiklemise reegleid tänaval liigeldes lähtuvalt lasteaeda ümbritsevast liikluskeskkonnast
liikleb rühmaga rivis lasteaia välisterritooriumil	liikleb lasterühmaga tänaval, lasteaia ümbruse liikluskeskkonnaga tutvumine	tunneb liiklemise erinevusi linnas ja maal
tunneb ära liiklejat ja liiklusvahendeid	märkab ohtusid ning väldib neid lasteaia ümbruse liikluskeskkonnas	tunneb ühistranspordi kasutamise reegleid
tunneb ära erinevad helid (tänavamüra, auto, rongi, trammi, rongi jne)	liikleb pimedas/hämaras, halva nähtavusega tingimustes, lasteaia välisterritooriumil ja väljaspool	tunneb erinevate liiklusvahendite otstarvet, võrdleb nende tegevust
	tunneb paremat, vasakut poolt	teab mis on turvalisus autos, turvavöö kasutamise vajalikkus
	tunneb „Stopp! Peatun, kuulan, vaatan!“ liikumise tegevustes	liikleb pimedal ajal lasteaia välisterritooriumil, tunneb helkuri kasutamise reegleid
	teab mis on turvalisus autos, turvavöö kasutamise vajalikkus	vajadusel on läbinud jalgratturi koolitust lähtuvalt lasteaia kehtestatud jalgrattaga sõitmise korrale
	oskab kuulata erinevaid helisid; määratleb heli suuna muusikategevustes	teab, mis on seadus; on seaduskuulekas liikluses
		tunneb ära liiklusmärke: liiklusmärgid jalakäijale, jalgratturile, sõidukijuhile
		teab kuidas tegutseda liiklusõnnetuse korral: oskab kutsuda abi, tunneb hädaabi numbrit
		teab liiklusõnnetuste tekkimise põhjustest ja selle võimalikest tagajärgedest

Kuni 3 aastased lapsed

Tegevuse liigid:

- Rühmaruumis esemete, objektide vaatlemine, ohtlike kohtade määratlemine (kapinurgad, lauakõrgused, liumäed, kiiged, kuidas avanevad ukSED jne).
- Lasterühmaga liikumine lasteaia territooriumil, territooriumi vaatlus, vanema rühma laste tegevuste ja liikumiste, jalgrattaga sõitmise vaatlemine.
- Liikumine hämaras, helkurit tutvustava katse läbiviimine.
- Liiklusvahendite vaatlus raamatutest, piltidelt, liikudes lasteaia territooriumil.
- Värvide punane, kollane, roheline vaatlus.
- Kujundiõpetus – ümmargune (valgusfoori värvides).
- Kõnnitee, sõidutee vaatlus väljaspool lasteaia territooriumit.
- Erinevate helide (tänavamüra, auto, rongi, trammi, rongi jne) kuulamine.
- Ettelugemine “Jete ja Jasperi käigud” liiklusest kõige noorematele.
- Liiklusteemaliste lastelaulude kuulamine.
- Teemaatiliste luuletuste kuulamine.
- Lapse kõne rikastamine liiklusega seotud mõistete abil.
- Pildimängud, kus lapsed nimetavad liikluspildil kujutatud tegevusi.
- Liiklemisega seotud sõnamängud, hüpitamismängud, kus laulu tekst lavastatakse liigutuste abil.
- Rühmaruumis esemete võrdlemine kuju ja suuruse järgi. Mõisted suurem/väiksem.
- Mõiste “üks” ja “palju” autode, jalakäijate, helkurite, jalgratturite, kiivrite sorteerimine.
- Peegli vahendusel lapse ja täiskasvanu võrdlemine. (pikem/lühem; suurem/väiksem)
- Lasteaia territooriumil esemete ja objektide suuruste võrdlemine.
- Erinevate sõidukite võrdlemine (sõiduauto-veoauto, buss - tramm).
- Teel töötavate masinate suuruste võrdlemine.
- Erinevate helide suuna määramine.
- Helitugevuse määramine.
- Liiklusteemaliste laulude kuulamine.
- Lavastusmängud ja laulumängud, kus laulu saadab imiteeriv liikumine või muu tegevus.
- Tähelepanu suunavad liikumismängud – Stopp, peatun!
- Taksituste vahel kõndimine, ümberpõiked. Oskused ja vilumused saavutatakse mitmekordse kordamise tulemusena.
- Matkimisele ülesehitatud liikumismängud – jalakäija käib, autojuht juhib jne.

3-5 aastased lapsed

Tegevuse liigid:

- Eesmärgistatud õppekäik lasteaia territooriumil (ohtlike situatsioonide vältimise õpetamine, näiteks majanurga tagant ootamatu väljatormamine võib põhjustada kokkupõrke teise lapsega, jalgratturiga jne).
- Õppekäik väljaspool lasteaia territooriumit selgitamaks kõnnitee, sõidutee ja liiklejate olemust.
- Helkuri kasutamise õpetamine üleriietel.
- Lähtuvalt aastaaegadest õppekäik väljaspool lasteaia territooriumit (teel liikumise võimaluste hindamine – kõnnitee on kuiv, märg, libe, konarlik jne.).
- Liiklusteemaliste juttude ettelugemine, jutustamine raamatust “Jete ja Jasperi käigud”.
- Teemaatiliste luuletuste lugemine.
- Liikluskalendrist kuude nimetuste õppimine, piltide järgi jutustamine.
- Tegevuste nimetamine liikluses.
- Vastandsõnade (sõidab/seisab, suur/väike jne kasutamine)
- Laste jutustamine kogemuste põhjal helkuri kandmisest.
- Liiklusega seonduvad lavastusmängud käpiknukkudega, mudelautodega jne.
- Mõistete: suurem, väiksem, kiiremini, aeglasemalt, kaugemal, lähedamal seostamine liiklusega.
- Liiklusvahendite ja jalakäijate loendamine.
- Seoste leidmine suur tee – väike tee.
- Kiiruste võrdlemine- aeglane/kiire.
- Teel töötavate masinate suuruste ja kiiruste võrdlemine.
- Helitugevuse määratlemine – väga vali – nõrk heli. Mis on müra, mis tekitab müra.
- Laulumängud koos liikumistegevustega.
- Tähelepanu suunavad liikumismängud, takistuste vahel liikumine, parem, vasak pool.
- Kõnd, jooks otsesuunas, üleminek jooksult kõnnile – tähelepanu suunatud otse.
- Jalgrattaga sõitmine vigursõidurajal täpsuse peale.

6-7 aastased lapsed

Tegevuse liigid:

- Lasteaia asukoha leidmine kaardil.

- Lasteaia territooriumi kaardistamine – kõnnitee, mänguväljakud, puud, põõsad jne.
- Lasteaeda ümbritseva liikluskeskkonna kaardistamine – kõnnitee, sõidutee, ülekäigukohad, reguleeritud ja reguleerimata ristmikud.
- Õppekäik väljaspool lasteaia territooriumit, tee ületamise tingimuste vaatlemine.
- Lasterühmaga liikluses – nähtavuse suurendamine (turvavestide kasutamise vajalikkuse põhjendamine).
- Autos turvavöö kasutamise vajalikkuse selgitamine.
- Alarmsõidukite tutvustamine, alarmsõidukitel töötavate ametnike töö tutvustamine.
- Liiklusteemaliste juttude ettelugemine, ümberjutustamine.
- Liikluseeskirja tutvustamine, seaduskuulekus liikluses.
- Politsei, kui liikluse järelevalve teostaja (politseiametniku külaskäik).
- Laste jutustamine kogemuste põhjal turvavöö kasutamisest, helkuri kandmisest.
- Liiklusteemaliste lugude ümberjutustamine.
- Lavastusmängud, lauamängud käpiknukkudega ja mudelautodega.
- Mõistete: suurem, väiksem, kiiremini, aeglasemalt, kaugemal, lähedamal seostamine liiklusega.
- Liiklusteemaliste arvutusjutukeste koostamine.
- Kiiruste võrdlemine: aeglane, kiirem, kõige kiirem/aeglasem.
- Kiirus ja kiiruse piirang, piirangutel kasutatavad liiklusmärgid.
- Teetööd – kiiruste võrdlemine, teel töötavate masinate suuruste ja kiiruste võrdlemine,
- Kiirust piiravate liiklusmärkide kujutiste võrdlemine, asukohtade ja paigutuste võrdlemine, teetähiste vaatlus.
- Liiklusteemaliste laulude õppimine, nende sisu lahtimõtestamine.
- Laulumängud koos matkivate tegevustega.
- Liikumisharjutused taksituste vahel. Stopp, peatun, kuulan, vaatan! Liikumine paremal pool, vasakul pool, keskel.
- Jalgrattaga sõitmine vigursõidurajal, takistusriba läbimine täpsuse peale, mitte kiiruse peale.

Kõik Tallinna Asunduse Lasteaias käivad 6-7 aastased lapsed läbivad jalakäija eksami.

4 LAPSE ARENGU HINDAMINE

Lapse arengu jälgimine

Eesmärk: Saada ülevaade lapse arengust, et lapse arengut toetada.

4.1 Lapse arengu hindamise põhimõtted

- Lapse arengu hindamisse kaasavad õpetajad võimalikult palju lapsega seotud isikuid (lapsevanem, õpetaja, muusika- ja liikumisõpetaja, logopeed). Lapse arengus on tähtsal kohal ka lähikeskkond, samuti kultuur.
- Lapse arengu hindamisel koguvad õpetajad järjepidevalt informatsiooni lapse arengu erinevatest valdkondadest.
- Füüsilise arengu hindamisel vaatlevad õpetajad eelkõige lapse üld- ja peenmotoorikat: koordinatsiooni, kõndi, rühti ja tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust.
- Kognitiivse arengu hindamisel vaatlevad õpetajad psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut. Õpetajad hindavad ka kõne kasutamist ja mõistmist.
- Sotsiaalse arengu hindamisel vaatlevad õpetajad lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega. Hinnatakse lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust ning toimetulekuoskusi. Hinnatakse veel emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, mis on tihedalt seotud kollektiivis kohanemisega. Vaadeldakse ka lapse kõlbelist ja esteetilist arengut.
- Õpetajad jälgivad, salvestavad, fikseerivad ja dokumenteerivad laste tegevusi kõikvõimalikel viisidel nende loomulikus õpikeskkonnas.
- Laste arengu jälgimisel kasutatakse kujundava hindamise põhimõtteid. Lapse arengu hindamisel tunnustatakse lapse loovust, toimetulekut, arenemist (edasiminekut), positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest endast lähtuvalt, väärtustades saavutatut. Arengukaart sisaldab järgmisi valdkondi: Sotsiaalsed- ja

enesekohased oskused, mänguuskused, tunnetus- ja õpioskused, mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst. Arengukaardi kokkuvõtteks tuleb fikseerida ettepanekud edaspidiseks. Arengukaardi koostamisel on orientiiriks lapse vanus, individuaalsus, areng ning õppekavas püstitatud lapse arengu eeldatavad tulemused.

- Õpetajad analüüsivad (kirjalikult) lapse töid ja hindavad püstitatud eesmärkide täitumist lapse arengulehel. Kasutatakse ka intervjuusid ning audio- ja videosalvestisi.
- Lapse arengut puudutava informatsiooni koguvad õpetajad lapse arengukausta, – lapse arengukaustades sisalduv on kättesaadav üksnes rühmaõpetajatele ning teistele lapsega tegelevatele erialaspetsialistidele ning lapsevanematele.
- Tagasisidet lapse arengu kohta on võimalik edastada vanemale ELIIS süsteemis. Jaanuaris ja mais täidavad õpetajad igale lapsele individuaalse arengukaardi.
- Vähemalt üks kord õppeaastas, vajadusel sagedamini, viivad õpetajad lapsevanematega läbi perevestluse. Perevestluse käigus annavad rühmaõpetajad lapsevanematele nende lapse arengu kohta hinnangu (arengukirjelduse). Lapse arengu kohta tagasiside andmisel toetuvad rühmaõpetajad ja teised erialaspetsialistid üksnes reaalselt tõestatavale.
- Vanematel on võimalus enne perevestlusele tulekut tutvuda ELIIS keskkonnas lapse arengukaardiga.
- Perevestlused viiakse läbi konfidentsiaalsuse ning vastastikuse usalduse põhimõtteid järgides, vestlus protokollitakse.

4.2 Arengu fikseerimise meetodid

VAATLUS

Vaatlus on vahend, mis aitab õpetajatel lahendada oma rühma lapsi puudutavaid küsimusi ja muresid. Vaatluse eesmärk on näha last tervikuna ja tema käitumist kontekstis. Kui analüüsitakse ainult ühe lapse oskusi, siis teiste laste nimed tuleb muuta.

Vaatlus annab võimaluse analüüsida järgmiseid faktoreid:

- Lapse emotsionaalne seisund – kõne emotsionaalne värv, domineeriv seisund (jonniv, mõistlik, murelik, hooletu, ükskõikne, rahulik, avatud, agressiivne jne).
- Lapse ja täiskasvanu omavahelised suhted – tunneb end kindlalt, kinnine, vaenulik, sõltuv, kergeusklik, toetuv täiskasvanutele, iseseisev jne.
- Lapse suhted eakaaslastega – suhtleb vabalt, tal on palju häid sõpru, on liider, räägib palju või vähe jne.
- Kuidas laps õpib – huviga, uudishimuga, sihikindel jne.
- Kuidas laps mängib, tema kujutlusvõime – mängib üksi, kergesti tuleb teiste mängu sisse, mängude temaatika, rollid mängudes, joonistuste väljendusrikkus jne.
- Lapse füüsiline areng – kõnnak, liigutuste koordineerimine, hoiak (poos), täpsus, vastupidavus, tugevus jne.

ARENKU JÄLGIMISE TABEL

Õppeaasta alguses koostatakse igale lapsele individuaalselt ELIIS-is arengu jälgimise leht. Seda täidetakse 2 korda aastas. Esimene kord jaanuaris ning teine kord mais. Vajadusel fikseeritakse seda ka tihedamini.

LAPSE TÖÖDE ANALÜÜSID

Töid võiks olla erinevate tehnikate ja materjalidega. Töid peab valima kausta selle järgi, et töö annaks võimalikult paljude asjade kohta informatsiooni.

Iga õppeaasta alguses on mõned kindlad teemad, kus aastate edenedes on näha edasimineku ja kindlate oskuste omandamine. Näiteks inimese joonistamine (mina- pilt, perekond, vanavanemad), maja, puu, oma nime „kirjutamine“, joonistamistestid (näit. orienteerumine tasapinnal), tujupildid.

Õpetaja analüüsib lapse tehniliste oskuste omandamist, suutlikkust järgida juhtnööre (näit. pliiatsi/pintsli hoid, värvimisel piirjoonte sees püsimine, vahendite liigse surveta kasutamine; pinnalaotuse katmine; põhivärvide tundmise teema ja värvitoonide segamine; kleepe töö erinevad tehnikad – rebimine, lõikamine, kääride kasutamise oskus).

Veel analüüsib õpetaja, kas laps püsib valitud teemas? Seda kindlasti isikupäraselt tõlgendades. Milliseid materjale ta kasutab, kas paljusid või mõnda? Kuidas oskab laps oma tööd planeerida – kas laps pöörab tähelepanu detailidele ja väljendusrikkale lõpptulemusele või tegutseb pigem pealiskaudselt. Kas laps on püsiv või on tema tähelepanu lihtne kõrvale

juhtida? Milliseid kommunikatsioonivorme laps kasutab – ümiseb, laulab, räägib omaette või teistega, näoilme ja kehakeel. Kas laps töötab üksi või koos teistega? Koostöö laabumine.

INTERVJUUD

Lisainformatsiooni lapse arengust saab õpetaja vesteldes lapsest tema endaga, lapse vanematega ning teiste perekonnaliikmetega. Struktureeritud intervjuu läbi viimisel kasutatakse abivahendina ankeeti, kus on kindlad küsimused.

AUDIO- JA VIDEOSALVESTISED

Lapse arengut fikseerivad õpetajad ka audio- ja videosalvestustega. Vaatlusi ning intervjuusid rühmas ja lasteaias võib salvestada digitaalseid vahendeid kasutades. Õppeaasta alguses täidavad lapsevanemad andmekaitse seaduse järgi nõusolekulehed. Salvestisi saavad näha vaid lapsevanemad, lapsega tegelevad õpetajad ja muud eriala inimesed. Salvestisi ei levitata lasteaiast väljapoole.

Audio- ja videosalvestiste tegemise järel fikseerivad õpetajad lapse arengu analüüsi kirjalikult ja lisavad selle lapse arengu mappi. Salvestisi säilitatakse kuni lapse kooli minemiseni.

MÄRKMED VÄIKEPABERITEL

Lapse arengu, tegemiste või ütleliste kohta teevad õpetajad märkmeid väikepaberitel. Neid tehakse igapäevaelu tegemiste juures. Õpetajad teevad lühimärkmeid ja lisavad märkmepaberi lapse arengumappi. Märkmed väikepaberitel peavad olema kindlasti dateeritud.

4.3 Lapse arengumapp

Arengumapp on lapse õppimistegevuste praktiline väljendamise viis, mis annab tagasisidet lapse individuaalsest arengust. Arengumappi kogutakse lapse arengut analüüsida võimaldavad materjalid. Arengumapp on lapse saatjaks tema esimestest päevadest lasteaeda tulles kuni lasteaiast lahkumiseni.

Arengumapp toetab järgnevat:

- Mapp teeb nähtavaks lapse arengu lapsevanema ja õpetaja jaoks, aga ka lapse enda jaoks.
- Laps õpib ennast tundma, peegeldades enda tegevust.

- Fikseeritakse lapse individuaalsed tugevad küljed. Selle tulemusel saame neid külgi veelgi enam toetada.
- Fikseeritakse lapse erivajadused. Selle tulemusel saame last aidata seal, kus ta abi vajab.
- Õpiareng on nähtav ja annab teavet lapse arengut ja õppimise kujunemise protsessist.
- Arengumapp on planeerimise ja hindamise vahend lasteaias ja individuaalse arenguestluse aluseks lapsevanemaga.
- Arengumapp kajastab omavahelist suhtlemist: laps-laps, laps-õpetaja, õpetaja- lapsevanem, laps- lapsevanem.

Arengumapp lähtub lapsest, on individuaalne ja sisaldab järgnevat:

- Tiitelleht (lapse nimi/pilt, asutuse ja rühma nimi, lasteaiate alustamise kuupäev);
- Lapse tööd koos analüüsidega;
- Arenguestluste kokkuvõtted;
- Vajadusel individuaalne arengukava, kokkuvõte individuaalsest toetamisest vms, list last toetavatest tegevustest.

Soovituslik on mappi lisada järgnevat:

- Lapse mängu vaatlused;
- Lapse erinevad küsitlused, intervjuud jms;
- Valik lapse huvitavatest ütlemistest ja arvamustest;
- Valik lapse loomingust (valminud töödest lapse oma valik, töö tagumisel küljel töö kirjeldus ja miks laps selle töö valis);
- Lapse saavutused, edusammud;
- Lapsevanemate küsitlused lapse kohta;
- Pildid, fotod lapse tegemistest lasteaias koos lapse jutustusega;
- Koolivalmidustestide tulemused.

Lapsevanemal on alati võimalus tutvuda oma lapse arengumapiga. Arengumapp käib lapsega kaasas kogu lasteaias perioodi jooksul. Arengumapid on individuaalse arenguestluse aluseks lapsevanemaga. Lapse arengu hindamise ja arenguestluse tulemus dokumenteeritakse „Isikuandmete kaitse seaduses sätestatud tingimustel“. Andmeid (analüüsid, kirjeldused) lapse arengu kohta hoitakse lapse arengumapis, mis asub kõrvalistele isikutele kättesaamatus kohas. Lapse lasteaiast lahkumisel või kooli minekul antakse lapsevanemale kaasa tema lapse

arengumapp. Muid lapse arengut puudutavaid materjale (vaatlused, tähelepanekud ja märkused) säilitatakse lasteasutuse arhiivis viie aasta jooksul.

Lapse arengumappi kogutud materjale saame kasutada järgnevalt:

- Lapsele eesmärkide püstitamiseks õppeaasta vältel;
- Perevestluste juures lapsevanemaga;
- Aasta aruannete koostamisel;
- Uue õppeaasta eesmärkide seadmisel;
- Lapse arengukaartide koostamisel;
- Koolivalmiduskaardi koostamisel (lisa 2);
- Eriabiks.

5 TÖÖ ERIVAJADUSTEGA LASTEGA

Erivajadusega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud erivajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

Erivajadustega lapsed, sealhulgas andekad lapsed, vajavad teistest eakohaselt arenenud lastest rohkem individuaalsemat lähenemist. Oma arengupotentsiaalide realiseerimiseks vajavad nad kasvukeskkonna kohandamist, diferentseeritud õpetust ja oskuslikku juhendamist.

Arenguliste erivajadustega laste jaoks on Tallinna Asunduse lasteaia üks sobitusrühm. Lapse esmakordsel saabumisel lasteaeda vaatlevad õpetajad korduvalt lapse käitumist erinevates tingimustes ja tegevustes, et selgitada välja lapse toimetulek eri valdkondades. Lasteaia eripedagoog selgitab välja lapse kognitiivsed (taju, mälu, mõtlemine ja tähelepanu) oskused ning vajadusel vaatleb last rühmaruumis. Laste vaatlemine ja arengu fikseerimine rühmaruumis õpetajate poolt on pidev protsess ning seda tehakse terve õppeaasta jooksu.

Lapse erivajaduslike vajaduste märkamisel antakse tagasiside lapsevanemale ning vajadusel tehakse lapsevanemale ettepanek pöörduda nõustamiskomisjoni, et saada suunamine lapsele sobivasse õppekeskkonda. Sobitusrühma võetakse vastu lapsi nõustamiskomisjoni otsuse ning lapsevanema või eeskostja kirjaliku avalduse alusel. Kui lapse erivajadus ei sega lapse õppimist tavarühmas, siis ei ole sobitusrühma suunamine vajalik. Sel juhul koostatakse lapsele individuaalne arenduskava (IAK) ning eripedagoog nõustab rühmaõpetajaid, kuidas kohandada rühmaruumi, mängu- ja õppevahendeid ning õppe- ja kasvatusmeetodeid vastavalt lapse erivajadustele.

Sobitusrühma võetakse vastu keha-, kõne-, meele- (nägemis- ja kuulmismeel) ja vaimupuudega, psüühikahäiretega (spetsiifilised arenguhäired, emotsionaalsed ja käitumishäired) ja autismispektrihäirega lapsi. Sobitusrühmas on erivajadustega lapsed koos eakohaselt arenenud lastega. Tulenevalt koolieelse lasteasutuse seadusest §7.3 on laste arv sobitusrühmas ühe erivajadusega lapse kohta kuni kolme võrra väiksem.

Pärast positiivse otsuse saamist sobitusrühma kuuluvuse kohta koostatakse igale erivajadusega lapsele kord õppeaastas (septembris) individuaalne arenduskava (IAK). Individuaalne arenduskava koostatakse meeskonnatööna (rühmaõpetajad, liikumis- ja muusikaõpetaja, logopeed ja eripedagoog) vaid nendes arenguvaldkondades, kus lapse arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest. Lapsevanemad tutvuvad ja allkirjastavad lapse individuaalse arenduskava. Samuti on see nähtav kõikidele osapooltele ka e-lasteaia infosüsteemis ELIIS.

Individuaalne arenduskava on dokument, kus on kirjas arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid lapsele ning nende sisu ja toetavad tegevused. IAK-s on välja toodud lapse arengutase ja kognitiivse, motoorse, sotsiaalse, eneseteenindamise ning kõne arendamise ülesanded.

IAK koosneb järgnevatest osadest:

üldosa – lapse nimi, vanus, kodune keel ja rühm;

üldiseloomustus – õpetajad kirjeldavad lapse üld- ja peenmotoorika, eneseteenindusoskuseid, silmaringi, mängu, emotsionaalset seisundit ja käitumist, suhtlemist ja kõne ning tunnetustegevusi toetudes arenguvaatlustele;

õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid – lapse erivajadusest tulenevalt lepitakse kokku arendusvaldkonnad ning seatakse eesmärgid. Igale eesmärgile lisatakse ka toetavad tegevused ning selleks vajaminevad õppe- ja abivahendid;

toetavad tugiteenused;

õppeaasta kokkuvõte, kus antakse ülevaade saavutatud eesmärkidest ja omandatud oskustest.

Individuaalses arenduskavas püstitatud eesmärkide täitmist analüüsitakse kaks korda õppeaasta jooksul – jaanuaris ning mais. Kevadel viiakse läbi arenguvestlus lapsevanematega, kus analüüsitakse tulemusi ja arutatakse lapse arendamise uusi ülesandeid ning 6-aastastel koolikohustuse edasilükkamise vajalikkust. Lapsega, kellel on nõustamiskomisjoni otsusega koolikohustuse täitmine edasi lükatud, tehakse individuaalset tööd individuaalse õppeplani alusel.

Tallinna Asunduse Lasteaias on erivajadusega lapse toetamine meeskonnatöö, kuhu on kaasatud (sobitus)rühma õpetajad, õpetaja abi, logopeed, eripedagoog ning muusika- ja

liikumisõpetaja. Lapsevanematele on tagatud logopeediline ja eripedagoogiline nõustamine. Logopeed ja eripedagoog soovivad lapsevanematele ja õpetajatele õppevahendeid, harjutusi ja mängu, et õpitud materjali kinnistada. Muusika- ja liikumisõpetajaga arutatakse läbi materjali raskusaste, milliste laulude/luuletuste, tantsude ja harjutustega erivajadustega lapsed hakkama saavad. Erivajadustega lastega toimub töö vastavalt laste arengule põhiliselt individuaalselt ja alagruppides. Lapsevanematele on tagatud (sobitus)rühma õpetajate igakülgne nõustamine ja abi.

6 ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Lasteaia õppekava uuendatakse vastavalt koolieelse lasteasutuse seadusele ning Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud määrusele.

Lasteaiasiseselt on õppekava muudatus- ja parendusettepanekuid võimalik esitada aprillist maini kirjalikult lasteasutuse juhile, nende arutlemiseks kutsutakse kokku õppekava töögrupp. Vajadusel viiakse muudatus- ja parendusettepanekud ellu ning kinnitatakse pedagoogilises nõukogus ja lasteasutuse juhi poolt hiljemalt algava õppeaasta 1.septembriks.

LISAD

Lisa 1

KOOLIVALMIDUSKAART

Kuupäev ja kk nr

Lasteasutuse nimetus: Tallinna Asunduse Lasteaed

1. Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Isikukood:

Rühma õppekeel:

Kodune keel(ed):

Lasteasutuses käidud aeg:

2. Lapse arengunäitajad

2.1 Tunnetus- ja õpioskused:

2.2 Sotsiaalsed ja mänguoskused:

2.3 Enesekohased oskused:

2.4 Kõne areng:

2.5 Üldfüüsiline areng:

3. Kokkuvõte lapse koolivalmidusest

3.1 Lapse arengu tugevad küljed:

3.2 Lapsel toetamist vajavad küljed, soovitused edaspidiseks:

3.3 Arvamus koolivalmiduse kohta:

Pedagoogid:

Lasteasutuse direktor:

Lapsevanem/ad: